

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

Novembar 2011.

[PREDLOG PROJEKTA]

„Mapa rizika od korupcije u sektoru bezbednosti“

III. Sažetak projekta (ne više od 300 reči)

3.1 Naziv projekta

„MAPA RIZIKA OD KORUPCIJE U SEKTORU BEZBEDNOSTI SRBIJE“

3.2 Podnosilac projekta

Beogradski centar za bezbednosnu politiku

3.3 Ciljevi

Na osnovu analize korupcijskih potencijala pravnog i sistemskog ustrojstva i položaja državnih aparata sile, kao i prikupljenih podataka o koruptivnoj praksi, odnosno glavnim oblicima, mehanizmima i nosiocima korupcije u svakom od ovih aparata sile iscrutati, analizirati, objasniti i javnosti prikazati mapu glavnih rizika od pojave korupcije u vojsci, policiji i službama bezbednosti Srbije, kao i u državnim organima kojima su oni potčinjeni.

3.4 Očekivani rezultati

- Utvrđivanje pravnih praznina koje pogoduju pojavi korupcije u sektoru bezbednosti;
- Utvrđivanje slabih tačaka kontrolnih i nadzornih tela;
- Prepoznavanje i popisivanje potencijalnih nosilaca korupcije;
- Otkrivanje i popisivanje oblika koruptivne prakse;
- Izrada predloga za otklanjanje pravnih praznina i unapređenje politike borbe protiv korupcije;
- Podstrek aktivnijem uključenju mesnih OCD u borbu protiv korupcije;
- Podsticaj medijima da aktivnije i redovnije izveštavaju o razicima od korupciji u sektoru bezbednosti Srbije.

3.5 Aktivnosti

• Istraživanje

- Razvoj metodoloških postupaka i alata za istraživanje korupcije u državnim aparatima sile ,
- Analiza pravnih propisa i dokumenata,
- Intervjui (10),
- Fokus grupe (2),
- Obrada i analiza podataka,
- Izrade baze podataka.

• Izrada „Mape rizika“

- Dizajn i postavljanje „Mape rizika“ na veb sajt BCBP,
- Pisanje, lektura, korektura, dizajn, prelom i štampanje „Mape rizika“.

• Izrada predloga praktične politike i pojmovnika

- Pisanje, lektura, korektura, dizajn, prelom i štampanje 3 predloga praktične politike i 2 pojmovnika.

• Predstavljanje „Mape rizika“ i ostalih proizvoda.

- Izrada plana javnog predstavljanja istraživanja,
- Plasiranje autorskih tekstova i članaka štampanim, internet i TV medijima u Srbiji,
- Kontekstualno oglašavanje na internetu,
- Okrugli stolovi sa predstavnicima državnih institucija Republike Srbije,
- Okrugli stolovi sa članicama Koalicije za nadzor javnih finansija,
- Konferencija o rizicima od korupcije u sektoru bezbednosti Srbije – javno predstavljanje i stručna evaluacija „Mape rizika u sektoru bezbednosti“.

- **Izrada narativnog i finansijskog izveštaja**
- **Revizija projekta**

3.6 Ukupni projektni troškovi i tražena sredstva

1,999,390 RSD.

3.7 Trajanje projekta

Osam (8) meseci.

3.8 Lokacija projekta

Beograd

IV. Opis projekta

4.1 Identifikovanje problema i analiza konteksta

Opis problema

Malobrojne organizacije civilnog društva koje se u Srbiji bore protiv korupcije gotovo da u potpunosti zanemaruju sektor bezbednosti. One tek povremeno ukazuju na neke od afera koje nastaju u pojedinim institucijama bezbednosti. Isto tako, mediji se korupcijom u ovom sektoru uglavnom bave na senzacionalistički način i to tek po izbijanju krupnih afera („Satelit“, „Pancir“, „Farmako-mafija na VMA“, i sl.). Javnosti Srbije zbog toga nedostaju pouzdana saznanja ne samo o stvarnim uzrocima i nosiocima ovih afera već i o pravim razmerama korupcije u ovom delu državnog sistema. U prilog ovome ide i činjenica da je reč o akterima koji zbog prirode svog posla teže da se sakriju od javnosti i da se izuzmu iz javnog nadzora. Povrh toga, građani ali i mnoge OCD vojsku, policiju i službe bezbednosti još uvek vide kao zaštićeni deo državne mašinerije za čije se delovanje nije uputno raspitivati. Ne čudi stoga da znatan broj građana kao i njihovih udruženja još uvek nije, između ostalog, siguran oko toga da li sme i šta to da pita o delovanju i troškovima mesnog sistema bezbednosti.

Deo zasluga za ovo pripada i državnim organima koji su nadležni za kontrolu trošenja budžeta Srbije. Nalazi Beogradskog centra za bezbednosnu politiku pokazuju da je, na primer, Ministarstvo finansija poslednji put kontrolisalo zakonitost trošenja budžeta u ovom sektoru 2008. godine. Isto tako, Državni revizor prilikom kontrole trošenja budžeta Srbije 2010. godine nije uopšte istraživao tokove novca u institucijama bezbednosti. Zbog toga skoro jedna petina (16%) budžeta Srbije, koliko se izdvaja za državni deo sektora bezbednosti, ne podleže redovnom i sistemskom nadzoru. Ako se tome pridodaju brojna i razučena diskreciona ovlašćenja koja poseduju nalogodavci u državnim aparatima sile, osnovano je pretpostaviti da i u ovim institucijama postoji veliki prostor za korupciju.

Ovo tim pre, jer zaposleni a pogotovo naredbodavci u njima mogu biti, uprošćeno rečeno, zahvaćeni korupcijom na dvojak način. Budući da je reč o velikim i slabo kontrolisanim potrošačima državnog budžeta oni se lako mogu naći u zahvatu spoljašnje korupcije, odnosno korupcije koja vlada u njihovom okruženju. U tom slučaju oni jesu predmet korupcijske obrade u izvedbi civilnih – domaćih i stranih – poslovnih partnera. Međutim, bezbednosni akteri i njihovi čelnici mogu biti i samostalni nosioci korupcije, odnosno mogu izvoziti korupciju u svoje okruženje. To stoga, jer im budžet kojim raspolažu omogućava da u svoj korupcionaški zahvat uvuku spoljašnje poslovne partnere. Reč je, dakako, o međusobno povezanim i isprepletenim procesima te je u stvarnosti veoma teško međusobno jasno odeliti ova dva

toka korupcije. „Mapa rizika“ postaje još složenija kada se zna da u korupcijskom poduhvatu po pravilu učestvuju i delovi političkih elita na vlasti kao i kriminogeni slojevi.

Na ovu mapu još treba uneti i raznovrsne oblike, nazovimo je ovde, socijalne korupcije u državnim aparatima sile. Ona se od prethodne dve razlikuje po tome što svojim učesnicima ne donosi odmah i izravne materijalne ili finansijske koristi, ali im ih na duži rok stavlja u izgled. Ovaj je vid korupcije ujedno i najteže otkriti odnosno dokumentovati. Naime, ključni aparati sile, kao što su vojska, policija i službe bezbednosti, predstavljaju visoko centralizovane, a uz to i zatvorene, organizacije koje su ustrojene na načelima hijerarhije, subordinacije, jednostarešinstva i bespogovorne poslušnosti. U skladu sa tim u njima se odzgo na dole raspodeljuju moć i ovlašćenja za upravljanje ljudima i materijalnim sredstvima. Odatle radni, socijalni i ekonomski položaj pojedinca u njima, uključujući i izgled za napredovanje u službi, presudno zavise od (zlo)volje nadređenog. To pak ovom poslednjem omogućava da svoje potčinjene dodatno disciplinuje uz primenu raznovrsnih sredstava radne i socijalne prinude, odnosno da ih iskoristi za svoje potrebe na osnovu korišćenja brojnih mehanizama za socijalnu korupciju.

Međutim, u Srbiji do sada nije sistematski istraživano da li su i u kojoj meri državni aparati sile i nadređeni im državni organi (ministarstva) zahvaćeni korupcijom. Odatle se može samo nagađati o tome iz kojih sve to izvora ističe eventualna korupcija, te kako se ona ispoljava i ko su joj nosioci, kao i kakve su njene – materijalne ali i bezbednosne – posledice.

Prave se razmere kao i posledice prisutnosti korupcije u bezbednosnom sektoru Srbije mogu zato jedino saznati uz primenu naučnih postupaka i sredstava. Otud postoji velika potreba za sveobuhvatnim istraživanjem fenomena korupcije u državnom delu sektoru bezbednosti Srbije. Reč je dakako o dugoročnom i složenom istraživačkom poslu koji nije moguće valjano obaviti bez punog učešća akademske zajednice, ali i specijalizovanih organizacija civilnog društva. Pošto je korupcija u državnim organima koji poseduju neka od policijskih ovlašćenja, kao što su carina, poreska policija i organi za sprečavanje pranja novca, već duže vreme predmet posebnih istraživanja i javnog nadzora¹ pažnju bi sada trebalo usredsrediti na eventualnu korupciju u tradicionalnim aparatima sile. Početni korak u tom poduhvatu može da predstavlja izrada mape rizika od korupcije u vojsci, policiji i službama bezbednosti kao i u državnim institucijama koje njima upravljaju.

Predmet istraživanja

Opšti predmet istraživanja u projektu BCBP je korupcija u vojsci, policiji i službama bezbednosti Srbije. Međutim, svaki pokušaj istraživanja korupcije u njima nailazi na dve nesavladive prepreke. Prva je posledice činjenice da je za većinu njihovih poslova zakonom osigurana tajnost (javna nedostupnost). Druga je produkt njihove zatvorenosti za svaku pa i za naučnu javnost, te se njihov rad ne može istraživati bez posebnog odobrenja nadležnog naredbodavaca.

Zato je predmet ovog istraživanja sužen samo na one pojavne oblike i sastojke korupcije u državnim aparatima sile koji mogu biti proučavani iz javno dostupnih izvora i podataka. U prvom će se polju stoga naći korupcijski potencijali pravnog i sistemskog ustrojstva i položaja rečenih aparata. Predmet će analize biti osnovni zakoni i podzakonska akta kojima je uređeno delovanje svakog od njih. Potom će biti istražene regule o raspolaganju i trošenju budžetskih sredstava, te o postupcima i nadležnostima za nabavke u vojsci, policiji i službama bezbednosti. Tom će prilikom posebno biti ispitivan položaj i ovlašćenja tela koja su nadležna za unutrašnji nadzor i kontrolu trošenja budžeta u svakom od ovih aparata. U centru drugog istraživačkog polja naći će se koruptivna praksa, odnosno glavni oblici, mehanizmi i nosioci korupcije u svakom od predmetnih aparata. Za tu će svrhu biti organizovani intervjui i fokus grupe sa pružaocima i korisnicima usluga vojske, policije i službi bezbednosti, kao i među bivšim

¹ Videti na primer: Boris Begović i Boško Mijatović (ur), Korupcija na Carini, Centar za liberalno-demokratske studije, Beograd, 2002, internet: http://pistaljka.rs/public/fck_files/file/izvestaji/Korupcija%20na%20carini%20-%20studija.pdf, pristupljeno: 25.8.2011.

zaposlenim iz ovih institucija.

4.2 Ciljevi projekta

Ovim projektom Beogradski centar za bezbednosnu politiku hoće da na osnovu prikupljenih podataka iscrta, analizira, objasni i javnosti prikaže mapu glavnih rizika od pojave korupcije u vojsci, policiji i službama bezbednosti Srbije, kao i u državnim organima kojima su oni potčinjeni. Izradom „Mape rizika“ trebalo bi da budu stvorene početne metodološke i empirijske pretpostavke za dalja, sveobuhvatna i dubinska, istraživanja pojava oblika, tokova i posledica korupcije u sektoru bezbednosti Srbije. Pored toga, dobijeni nalazi bi mogli predstavljati i pogodnu osnovu za aktivnije uključivanje ostalih OCD, medija i građana u borbi protiv korupcije u sektoru bezbednosti.

Centar svoju istraživačku zamisao zasniva na nekoliko, međusobno povezanih, pretpostavki, koje ujedno ukazuju na društvenu i naučnu opravdanost ovakvog preduzeća. Pošlo se, naime, od uverenja da borba protiv korupcije u Srbiji može biti delotvorna tek kad se u njenom zahvatu nađu i državni aparati sile. Između ostalog i zato što oni kao veliki potrošači državnog budžeta mogu biti jedan od snažnih generatora korupcije u društvu. Povrh toga, ovi aparati i njihovi poslenici su zakonom obavezani da se, pored ostalog, bore protiv korupcije. Oni pak ovaj zadatak ne mogu uspešno da obave ukoliko su i sami zahvaćeni korupcijom. Odatle je veoma važno da civilne vlasti i javnost steknu pouzdana saznanja o rizicima od korupcije u ovim državnim organima. To stoga što se tek na osnovu ovakvih znanja mogu razviti i primeniti procedure za uspešno otklanjanje opasnosti od korupcije u okviru državnog dela sektora bezbednosti. Krunski argument u prilog potrebi ovakvog istraživanja ističe iz činjenice, koja je višestruko potvrđena praksom autoritarnih poredaka u Srbiji, da s rastom korumpiranosti državnih aparata sile ili njihovih pojedinih delova, raste i opasnost od toga da će oni biti zloupotrebjeni protiv građana a po meri potreba i interesa glavnih posjednika moći i vlasti u Srbiji.

Zadaci:

- izraditi „Mapu rizika“, na kojoj će (grafički) biti prikazana,
 - o glavna izvorišta eventualne korupcije,
 - o potencijalni nosioci korupcije,
 - o pravne praznine i loša zakonska rešenja koja pogoduju koruptivnoj praksi,
 - o slabe tačke kontrolnih i nadzornih tela,
 - o primeri loše prakse.
- razviti methodske postupke i alatke za istraživanje korupcije u državnim aparatima sile,
- stvoriti bazu podataka kao oslonac za dalja istraživanja korupcije u sektoru bezbednosti i aktivnije učešće OCD, medija i građana u borbi protiv ovog fenomena,
- obavestiti javnost (mediji; partnerske organizacije; građane) o zakonskim i drugim preprekama za uspešnu borbu protiv korupcije u državnom delu sektora bezbednosti,
- koristiti „Mapu rizika“ kao polaznu tačku za uključivanje mesnih OCD u borbu protiv korupcije u sektoru bezbednosti,
- prikazati javnosti primere loše, odnosno afirmisati primere dobre prakse u borbi protiv korupcije u državnom delu sektora bezbednosti,
- javnim predstavljanjem Mape rizika i glavnih nalaza istraživanja podstaći državne organe na međusektorsku saradnju u borbi protiv korupcije.

Proizvodi:

- „Mapa rizika“:
 - o predstavljena na novoj veb prezentaciji BCBP, u kategoriji „Bezbednost na dlanu“,
 - o kao zasebna publikacija (u štampanoj i u elektronskoj formi – za preuzimanje).
- Predlozi praktične politike – radni naslovi:
 - o I Tema: Unapređenje zakonske regulative i posledično prakse za otklanjanje rizika od korupcije u državnim aparatima sile Srbije,
 - o II Tema: Podizanje antikorupcijskih kapaciteta spoljašnjih i unutrašnjih tela za kontrolu i nadzor nad trošenjem budžeta u vojsci, poliji i službama bezbednosti Srbije,

- III Tema: Unapređenje horizontalne i vertikalne saradnje u borbi protiv korupcije u sektoru bezbednosti Srbije.
- Pojmovnici:
 - „Kako civilno društvo može da doprinese borbi protiv korupcije u sektoru bezbednosti Srbije“,
 - „Šta građani treba da znaju o korupciji u sektoru bezbednosti“.

4.3 Očekivani rezultati i merljivi indikatori uspeha

Očekivani rezultati:

- Utvrđivanje pravnih praznina koje pogoduju pojavi korupcije u sektoru bezbednosti,
- Utvrđivanje slabih tačaka kontrolnih i nadzornih tela,
- Identifikovanje potencijalnih nosilaca korupcije,
- Identifikovanje najčešćih oblika i nosilaca korupivne prakse,
- Izrada predloga za otklanjanje pravnih praznina i unapređenje politike borbe protiv korupcije,
- Aktivnije uključivanje mesnih OCD u borbu protiv korupcije,
- Aktivnije i redovnije izveštavanje medija o korupciji u sektoru bezbednosti.

Merljivi indikatori uspeha:

- Broj predloga antikorupcionih rešenja koje prihvate i realizuju državni organi Srbije,
- Broj elektronskih preuzimanja Mape rizika, kao i predloga praktične politike i pojmovnika sa veb stranice BCBP,
- Komentari na veb stranici na kojoj se nalazi „Mapa rizika“,
- Broj autorskih članaka i izjava članova projektnog tima u medijima,
- Rezultati evolucionog formulara koje popunjavaju učesnici okruglih stolova i konferencije,
- Broj publikacija koje su podeljene zainteresovanim državnim organima, akademskim institucijama, organizacijama civilnog društva, medijima i građanima,
- Broj mesnih OCD koje se budu interesovale za proizvode istraživanja,
- Podrška donatora za nastavak istraživanja.

4.4 Ciljna grupa i korisnici

Pošto su državni akteri iz sektora bezbednosti organizovani hijerarhijski, dela korupcije u njima zahtevaju saradnju između više učesnika na različitim nivoima odlučivanja. Pri tome treba praviti razliku između političkih nalogodavaca, odnosno onih koji donose odluke i izdaju naređenja i neposrednih izvršilaca. Uprkos tome u svakoj od ovih grupa se mogu naći i oni koji nečinjenjem omogućavaju da do koruptivne prakse dođe. „Mapa rizika“, dabome, neće sadržavati imena i prezimena eventualnih nosilaca odnosno izazivača korupcije, već ona treba da ukaže na korupcijske trendove u državnom delu sektora bezbednosti Srbije. Otuda se „zaposleni u vojsci, policiji i službama bezbednosti“ mogu uzeti kao zasebna ciljna grupa kojoj bi rezultati ovog istraživanja mogli biti od posebne koristi.

„Mapa rizika“ je stoga najpre namenjena zaposlenima u ovim organima koji žele da doprinesu umanjivanju ili iskorenjivanju korupcije u svom radnom okruženju. U ne manjoj meri ona može biti od koristi i onima koji bi hteli da prijave slučajeve korupcije pa makar i anonimno. Reč je, dakle, o potencijalnim uzbunjivačima (eng. *whistle blowers*). Takođe, namenjena je i onim predstavnicima političke i upravljačke elite koji žele da svojim javnim delovanjem stvarno afirmišu borbu protiv korupcije u sektoru bezbednosti. „Mapa rizika“, ujedno, može da posluži kao sredstvo za učenje, odnosno kao način da se istraživači, studenti i drugi predstavnici zainteresovane javnosti dodatno upoznaju sa „crnim tačkama“ pravnog okvira politika budžetiranja i javnih nabavki državnih aparata sile u Republici Srbiji.

U treću ciljnu grupu spadaju nezavisni državni organi, koji su tokom svojih pokušaja da izvrše pritisak na vladajuće elite ne bi li povećali opštu ali i finansijsku transparentnost rada državnih organa upravo u

organizacijama civilnog društva našli prirodnog partnera.

Među korisnicima mape rizika naći će se i mreže specijalizovanih organizacija čiji je BCBP član. Na prvom mestu je „Mreža organizacija i pojedinaca zainteresovanih za bezbednosne teme“ (skraćeno: Mreža) inicirana u novembru 2007 (<http://www.bezbednost.org/o-mrezi>). Takođe, korisnici projekta mogu biti i organizacije koje saraduju kao sektorske organizacije civilnog društva (SEKO) sa Kancelarijom za evropske integracije i drugim državnim organima. BCBP je zajedno sa Beogradskim centrom za ljudska prava i Grupom 484 jedna od vodećih organizacija SEKO za sektor vladavine prava (<http://www.cdspredlaze.org.rs/default.asp?Category=1>). Treća i sa stanovišta ciljeva projekta najznačajnija mreža čiji je BCBP član jeste Koalicija za nadzor javnih finansija (skraćeno: Koalicija, <http://www.nadzor.org.rs>). Ciljevi Koalicije korespondiraju ciljevima Centra i uključuju podizanje nivoa transparentnosti javnih finansija, fiskalne odgovornosti i učešća građana u kreiranju i nadgledanju javnih politika (samim tim i bezbednosnih politika).

Prikupljeni nalazi i identifikovani problemi mogu poslužiti kao polazište za dalja istraživanja poslenika akademske zajednice u Srbiji, odnosno u regionu. Ovo tim pre, jer je već u preliminarnom istraživanju BCBP ustanovio kritičan nedostatak istraživanja tokova i činilaca korupcije u državnom delu sektora bezbednosti Srbije.

4.5 Metodologija/Pristup

Predloženi projekat će se sastojati iz nekoliko međusobno povezanih skupova aktivnosti:

- Istraživanje – analiza korupcijskih potencijala i koruptivne prakse,
- Izrada Mape rizika od korupcije,
- Izrada predloga praktične politike i pojmovnika,
- Javno predstavljanje „Mape rizika“ i ostalih proizvoda.

Istraživanje

Istraživanje predstavlja prvi i najvažniji deo projekta, kojim se hoće prikupiti činjenični materijal za izradu Mape rizika i stvoriti polazne osnove za ostale projektne aktivnosti. U istraživanju će biti korišćeno više metoda svojstvenih sociološkim i politikološkim istraživanjima. U početnoj fazi istraživanja najviše će biti korišćena analiza sadržaja dokumenata radi sticanja uvida u sadržaje i izvore podataka i informacija. Pored toga biće primenjena i metoda ispitivanja, uz korišćenje raznovrsnih tehnika i instrumenata, kao što su intervju, anketa, intervju-anketa i fokus grupe. Rečene tehnike treba da omoguće proveru i dopunu istraživačkih nalaza. One su ujedno najpogodniji način za sticanje novih uvida u fenomenologiju korupcije i koruptivne prakse u državnom delu sektora bezbednosti. Istraživački tim će obaviti najmanje 10 intervju a i 2 fokus grupe. Pri realizaciji istraživanja biće korišćena iskustva, nalazi, metodologija i instrumenti koji su u okviru projekta „Mapiranje i nadgledanje reforme sektora bezbednosti u Srbiji“. Naravno, oni će u pripremljenoj fazi biti dodatno dorađeni i prilagođeni zahtevima ovog projekta. Isto tako, istraživanje će biti oslonjeno na teorijska i metoda polazišta, odnosno na rezultate dosadašnjih istraživanja korupcije u Srbiji.

Izrada „Mape rizika“

Istraživački nalazi biće potom pretočeni u „Mapu rizika“. U njoj će biti predstavljena glavna izvorišta potencijalne korupcije, eventualni nosioci korupcije, pravne praznine i loša zakonska rešenja koja omogućavaju koruptivnu praksu, kao i slabe tačke kontrolnih i nadzornih tela. Sve prethodno će biti ilustrovano primerima koruptivne prakse. Kako bi građanima „Mapa rizika“ bila što prijemčivija, njen sadržaj će biti napisan jednostavnim i lako razumljivim rečnikom, a zatim i posebno grafički uobličeni korišćenjem fleš animacije, interaktivnih grafika i tabela.

Javnosti će „Mapa rizika“ biti dostupna na posebnoj stranici veb sajta BCBP pod nazivom „Bezbednost na dlanu“ na kojoj će pored nje biti predstavljeni i nalazi istraživanja „Mapiranje i nadgledanje reforme sektora bezbednosti u Srbiji“. Na taj način će javnost Srbije moći da na jednom mestu stekne celovit uvid u tokove i domete, kao i u prepreke RSB. Ali će ujedno moći i da doprinese njenom daljem razvoju, tako što će svojim komentarima ukazivati na koruptivne prakse i nedostatke pravne regulative. Na taj način će

Mapa predstavljati i sredstvo za komunikaciju istraživačkog tima sa zainteresovanom javnošću. Ovo je važno, jer u cilju grupu projekta spadaju i zaposleni u akterima sektora bezbednosti, koji, kako nalazi „Mapiranje i nadgledanja reforme sektora bezbednosti“ ukazuju, iz straha od negativnih posledica po svoj status, izbegavaju da koriste zvanične postupke i kanale da bi ukazali na slučajeve korupcije. Konačno, u cilju povećanja dometa „Mape rizika“ ona će biti uobličena i kao zasebna publikacija, koja će biti dostupna u elektronskom i štampanom formatu.

Izrada predloga praktične politike i pojmovnika

Pored „Mape rizika“, istraživački tim će izraditi i tri predloga praktične politike kao i dva pojmovnika. Predlozima praktične politike BCBP hoće da utiče na donosiocima odluka, tako što će na osnovu dobijenih nalaza predložiti konkretna rešenja za poboljšanje borbe protiv korupcije u državnom delu sektora bezbednosti. Pojmovnici će biti namenjeni pre svega građanima (poreskim obveznicima), da bi im se prikazalo kako to i čime građani i njihova udruženja mogu da doprinesu borbi protiv korupcije u sektoru bezbednosti.

Predstavljanje „Mape rizika“ i ostalih proizvoda

Ne manje važnu aktivnost predstavljaće i promocija rezultata i proizvoda istraživanja. Oni će najpre biti predstavljeni državnim organima Republike Srbije – Narodnoj skupštini, Predsedniku, Ministarstvu odbrane, Ministarstvu unutrašnjih poslova i Ministarstvu finansija, te Bezbednosno-informativnoj agenciji i vojnim službama. Time se želi pokrenuti debata u onim institucijama na koje se istraživanje i odnosi, što bi moglo da doprinese rastu njihovog poverenja u organizacije civilnog društva. Ovaj način predstavljanja istraživačkih nalaza BCBP je već nekoliko puta uspešno primenio. Nalazi i proizvodi istraživanja će uporedo biti predstavljeni u više gradova Srbije i to u saradnji sa članicama Koalicije za nadzor javnih finansija. Time se, pored ostalog želi podstaći veće učešće građana i njihovih udruženja u borbi protiv korupcije na lokalnom nivou. Ovo će ujedno biti i prilika da se istraživački nalazi dodatno provere i eventualno dorade. Pored toga, „Mape rizika“ će biti predložak za stručnu konferenciju na kojoj bi trebalo da učestvuje širok krug državnih i nedržavnih aktera. Konferencija bi ujedno trebalo da podstakne pokretanje široke društvene debate o dometima, sadržaju i metodologiji antikorupcijske politike u Srbiji. Već od samog početka istraživanja početni uvidi i posebno zanimljivi nalazi biće plasirani u medije u formi autorskih članaka i tekstova. Ovo tim lakše, jer BCBP ima dobru saradnju sa znatnim brojem medija u Srbiji, pre svih dnevnim listovima „Blic“, „Kurir“, „Danas“, nedeljnicima „Vreme“, „Novi magazin“ i „Akter“, radio stanicama „Radio Beograd“ i „Radio Slobodna Evropa“ i televizijama „B92“, „Avala“, kao i sa produkcijskom grupom „Mreža“ koja realizuje dve informativne emisije na Radio Televiziji Srbije – „Evronet“ i „TV Mreža“.

Konačno, proizvodi projekta će biti promovisani i metodom kontekstualnog oglašavanja na internetu. Ono će omogućiti da se oglasi postave samo na one veb stranice koje su tematski bliske sa ovim projektom. To se postiže odabirom ključnih reči (npr. korupcija, bezbednost i sl.) i mapiranjem interneta u cilju pronalazjenja veb stranica koje sadrže te odabrane ključne reči. Tako, oglas za „Mapu rizika“ će biti postavljen samo na one veb stranice koje sadrže, na primer, reč korupcija. Naplata prikaza kontekstualnih oglasa se po pravilu izračunava na osnovu broja „klikova mišem“ na oglas (eng. *Pay-Per-Click-PPC*), a ne putem broja i dužine prikazivanja oglasa. Dakle, samo oglas koji je zaista odveo nekoga na stranicu sa „Mapom rizika“ biće naplaćen. Stoga je ova metoda najoptimalniji oblik ulaganja u oglašavanje putem interneta.

Upravljanje projektom

Upravljanje pomenutim aktivnostima BCBP će obavljati u skladu sa višegodišnjim iskustvom u realizaciji različitih projekata, koje je u poslednje dve godine kodifikovano internim pravilnicima. Tako, prema njima, na čelu projekta se nalazi koordinator projekta koji je odgovoran, pre svega, za unapređenje metodologije i instrumenata istraživanja, kao i za kvalitet proizvoda. On se, takođe, stara o tome da svi zadaci budu ostvarivani usklađeno i po planu, te je i odgovoran za njihovu pravovremenu realizaciju. Istraživački tim sprovodi projektne aktivnosti i obaveštava koordinatora o svim teškoćama na koje naiđe pri njihovoj realizaciji, te predlažu aktivnosti za njihovo otklanjanje. Spoljni saradnici koje BCBP angažuje imaju dvostruku ulogu u projektima. Oni su zaduženi da kontrolišu kvalitet istraživanja i proizvoda, ali i da sprovode istraživanje u oblastima svoje ekspertize. Tokom realizacije istraživanja održavaju se redovne jednomesečne i po potrebi vanredne stručne konsultacije istraživačkog tima. Za medijsku pokrivenost

projekta odgovorna je osoba zadužena za odnose sa javnošću u BCBP. Konačno, za reviziju projektnih troškova BCBP će angažovati revizorsku kuću koja ponudi najbolju cenu. Poslednjih nekoliko revizija finansija BCBP obavio je Institut za ekonomiku i finansije iz Beograda.

Administrativna podrška

Za realizaciju svih aktivnosti projektni tim ima na raspolaganju dobre administrativne kapacitete. Tako, na administrativnim poslovima u BCBP rade četiri osobe, od kojih je jedna poslovni sekretar, dve su u finansijskoj administraciji dok je za koordinaciju ovih aktivnosti zadužen šef administracije. Osim toga, u realizaciji svih aktivnosti BCBP pomaže i deset stažista. Praksu stažiranja BCBP je uveo 2007. godine, a do sada je program stažiranja pohađalo 76 mladih ljudi u deset generacija. Neretko u realizaciji projekata učestvuju i prethodne generacije stažista. Dalje, BCBP raspolaže i drugim resursima koji umnogome olakšavaju realizaciju projekata. Tako je BCBP jedino udruženje građana na području Zapadnog Balkana koje ima specijalizovanu biblioteku sa preko 3000 knjiga i časopisa iz oblasti bezbednosti. Ona je registrovana kod Narodne biblioteke Srbije, te je integrisana u jedinstveni elektronski sistem pretraživanja naslova – COBISS. Takođe, BCBP ima pristup elektronskoj bazi domaćih pravnih propisa *Paragraf*. Konačno, BCBP raspolaže dobrim radnim prostorom, u kome se pored kancelarija nalazi i sala koja služi kao biblioteka i kao prostorija za održavanje okruglih stolova, predavanja, radionica, konferencija za novinare i radnih sastanaka.

4.6 Trajanje projekta i plan aktivnosti

Aktivnosti/mesec	Mesec 1	Mesec 2	Mesec 3	Mesec 4	Mesec 5	Mesec 6	Mesec 7	Mesec 8
1. Sastavljanje istraživačkog tima i početna podela poslova.								
2. Dorada postojećih instrumenata i postupaka za istraživanje korupcije u državnom delu sektora bezbednosti.								
3. Izrada plana javnog predstavljanja i zastupanja.								
4. Analiza postojećih pravnih propisa.								
5. Plasiranje autorskih članaka sa početnim uvidima u problem korupcije u sektoru bezbednosti i nalazima istraživanja posebno interesantnim medijima u Srbiji.								
6. Intervjui.								
7. Fokus grupe.								
8. Izrada „Mape rizika“, kao i dopuna i dorada postojeće baze podataka „Bezbednost na dlanu“ sa								

istraživačkim nalazima.								
9. Pisanje predloga praktične politike i pojmovnika.								
10. Priprema za štampu i štampa pisanih proizvoda.								
11. Predstavljanje rezultata istraživanja predstavnicima državnih organa Srbije.								
12. Okrugli stolovi sa članicama Koalicije za nadzor javnih finansija.								
13. Konferencija o rizicima od korupcije u sektoru bezbednosti Srbije – javno predstavljanje i stručna evaluacija „Mape rizika u sektoru bezbednosti“.								
14. Izrada narativnog i finansijskog izveštaja.								
15. Revizija projekta.								

4.7 Transparentnost i Visibility projekta

U sastavu svog novog veb sajta, BCBP razvija više novih kategorija, od kojih je rubrika „Bezbednost na dlanu“ posebno značajna za povećanje javne vidljivosti predloženog projekta.

Ova rubrika bi trebalo da uz pomoć interaktivnih grafika i tabela, prikaže rezultate različitih istraživanja Centra po uzoru na vodeće think-tank-ove u svetu. „Mapa rizika“ bi tako postala stalni dodatak ovoj rubrici, koji bi bio realizovan u fleš animaciji, te na način koji dopušta stalno ažuriranje. Budući istraživači problema studija bezbednosti na taj način dobijaju jedno moguće polazište-izvor ideja za svoja istraživanja.

Takođe, početni uvidi i važni nalazi će biti predstavljeni široj javnosti kroz autorske tekstove plasirane u dnevne listove „Danas“ (rubrika „Dijalog“), „Politika“ (rubrika „Šta da se radi“), „Blic“, kao i B92.net („Moj ugao“). Isti princip biće korišćen i kako bi se najavila izdanja u okviru projekta – tri planirana predloga politike i dva pojmovnika.

Pored toga, BCBP će primeniti i metodu kontekstualnog oglašavanja na internetu. Ona će omogućiti da se proizvodi projekta plasiraju na veb stranice koje se tematski najviše poklapaju sa sadržajem projekta. Na taj način se precizno bira ciljna grupa koju najviše interesuje borba protiv korupcije.

Plasmanom „Mape rizika“ i autorskih tekstova (uvodnika), te oglašavanjem putem interneta, otvara se svojevrsna platforma za razmenu mišljenja, ali i kritiku metoda, odnosno izvora na koje se istraživački tim bude oslonio.

Svrha završne konferencije, pored predstavljanja proizvoda istraživanja, jeste da se kritički preispitaju dometi primene antikorupcijskih politika u akterima sektora bezbednosti. Pošto se očekuje da u njoj učestvuju i donosioci odluka u sektoru bezbednosti, može se očekivati da će izazvati pažnju novinara te da će biti medijski propraćena.

4.8 Održivost projekta

Održavanje „Mape rizika“ neće zahtevati dodatna materijalna i finansijska ulaganja, te će na taj način njeno redovno ažuriranje biti umnogome olakšano. Utoliko pre jer će ona biti sastavni deo veb stranice „Bezbednosti na dlanu“ čije redovno održavanje će predstavljati jedan od glavnih prioriteta u radu BCBP. Uz to, u ažuriranju sadržaja „Mape rizika“ učestvovali će građani, jer će oni moći da elektronski postavljaju svoje komentare i sugestije.

Pored toga, pokazalo se da pažnju donatora privlači razvoj metodskih postupaka i alata za mapiranje, nadgledanje i ocenjivanje reformisanosti aktera sektora bezbednosti. Na to ukazuje činjenica da je od 2006. do 2011. godine sprovedeno 2 kruga istraživanja „Mapiranje i nadgledanje reforme sektora bezbednosti u Srbiji“, te da je metodologija istraživanja izvezena i primenjena u regionu Zapadnog Balkana. Uzimajući u obzir činjenicu da sa problemom korupcije suočavaju i ostale države Zapadnog Balkana, „Mapa rizika“ može biti još jedan „izvozni“ proizvod, kao i osnova za novi zajednički projekat OCD iz država regiona.

Namera je BCBP da u sledećem krugu istraživanja „Mapiranje i nadgledanje reforme sektora bezbednosti u Srbiji“ zahvati i fenomen korupcije u državnom delu sektora bezbednosti. „Mapa rizika“ bi predstavljala značajnu teorijsku i empirijsku osnovu za dalja, sveobuhvatna i dubinska istraživanja korupcije u okviru rečenog projekta. Time bi i istraživanje reforme sektora bezbednosti u Srbiji bilo sveobuhvatnije, što može dodatno privući pažnju donatora.

4.9 Monitoring i evaluacija projekta

BCBP je tokom 2010. godine razvio internu proceduru ocene kvaliteta istraživačkih proizvoda, koja se iskazuje u posebnom formularu. To dozvoljava egzaktnu i dokumentovanu procenu o tome da li dati proizvod zadovoljava zahteve projekta i struke.

Pisani proizvodi istraživača BCBP prolaze i internu recenziju, koju vrše predsednik Upravnog odbora i direktorka Centra. Uveden je i institut spoljašnjih recenzija, te će na primer za drugi broj „Godišnjaka“ proći recenziju posebno oformljenog Stručnog saveta, koji će ocenjivati metodologiju, instrumente i nalaze istraživanja. Jedan od načina za sticanja povratne informacije o valjanosti i proizvodima projekta svakako će biti i javne i stručne reakcije profesionalaca iz sektora bezbednosti i političkih odlučilaca. Efekte „Mape rizika“ i pratećih proizvoda biće moguće utvrditi i na osnovu broja citata u stručnoj i popularnoj literaturi i periodici, te u izvodima iz medijskog izveštavanja (press clipping). Budući da je u planu da novi veb sajt Centra (čija će verzija na srpskom jeziku biti dostupna do 1. novembra 2011.) bude značajno interaktivniji, očekujemo veći broj reakcija građana. Još jedan indikator uspešnosti biće i broj publikacija koje su, ili prodate i naručene, ili podeljene zainteresovanim državnim organima, akademskim institucijama, organizacijama civilnog društva, medijima i građanima.

Svaki događaj u organizaciji BCBP koji je otvoren za javnost prati evaluacija, koju vrše njegovi učesnici popunjavanjem unapred pripremljenog evaluacionog lista. Na skali od 1 do 5, učesnici, odnosno svi koji su događaji prisustvovali ocenjuju koliko je događaj bio interesantan, informativan i interaktivan; postavlja im se pitanje, da li postoji nešto što nisu saznali a i dalje ih interesuje; zatim, da li su uočili kakav propust u organizaciji i najzad, nudi im se mogućnost da napišu svoje sugestije - bilo da se one tiču unapređenja same organizacije događaja, ili kvaliteta rasprave koja je vođena.

Tokom rada na projektima „Podizanje učešća građana u bezbednosnoj politici“ 2008. godine i naročito, kroz implementaciju projekata „Kapaciteti Republike Srbije za regionalnu bezbednosnu saradnju“ (2009-

2010) odnosno u više navrata pomenutih dva kruga „mapiranja“, BCBP je razvio „stručne konsultacije sa predstavnicima (zaposlenima) u sektoru bezbednosti“, kao tehniku prikupljanja istraživačkih nalaza, ali i evaluacije kvaliteta i stepena ostvarenosti ciljeva odnosno projekta. Kvalitet stručnih konsultacija stalno se unapređuje a sadržaj proširuje. Do sada najuspešnije konsultacije održane su u od 11. do 13. marta 2011. godine,² a učešća su uzeli predstavnici ministarstava sile, ali i zakonodavnih i nezavisnih tela kontrole i nadzora. Pokazalo se da se do važnih saznanja i nalaza o predmetu istraživanja, može doći kroz organizovanu raspravu sa predstavnicima državnih organa iz sektora bezbednosti. Ovo tim lakše, jer kada se zaposleni nađu među kolegama (sebi jednakim), oslobođeni pritiska hijerarhije, oni se aktivno uključuju u raspravu, komentarišu metodologiju istraživanja i sugerišu na koji su to način može uticati na donosiocel odluka. Potvrđeno je ovom prilikom i to da BCBP treba da pripremi sažetke, najvažnije nalaze i da osmisli supozicije za vežbe simulacije da bi ovaj oblik rada bio delotvoran.

Tako je na rečenim konsultacijama upravo kroz vežbu simulacije rada tenderske komisije ustanovljeno da bi, sve i da je svesna koruptivne prakse, većina zaposlenih u sektoru bezbednosti oklevala da slučaj prijavi nadležnim instancama zbog straha za sopstvenu poziciju. Nekolicina zaposlenih je bila spremna da sa drugima podeli lična iskustva koja su uključivala zastrašivanje, obeshrabrivanje, pa čak i otvorene pretnje nadređenih.

Najzad, kroz ovakve konsultacije, se dodatno proverava naučna zasnovanost, odnosno društveni značaj projekta i istraživačke zamisli.

² Više o tome videti na internet stranici BCBP: <http://www.ccmr-bg.org/Novo/3977/Drzavne+institucije+testirale+metodologiju+merenja.shtml>, pristupljeno: 8.10.2011.